

li'n pren 'm'esdevé, li succeïx': «con a éls recontassen --- co-ls era *pres*», ib. 11r1. Restà molt clàssica en l'Edat Mitjana fins als cèlebres estrambes d'Ausiàs: «*Pren-me-n* axí com a 'quell philosophe / qui, per muntar al bé qui no-s pot perdre / los perdedors llança en mar profunda» (xviii, v. 41, mal tallat en l'ed. NCL.), probablement allusius a la monstruosa autotutilació d'Orígenes. N'hi ha variants antigues menys freqüents com *aprendre'n* (en les mateixes *VidesR*, veg. gloss., p. 175) o en els *Set Savis*: «no-s cuyden que ges axí / sia *après* al fadrí», v. 2814; o en algun pasatge d'Eiximenis: «ans *li aprèn* així com a la serpente Tigris: primerament devora los seus» (*Dones*, § 253, f° 171r2). Una altra variant de construcció és la construcció absoluta, sense datiu: «—Sényer Blanquerna —dix Fèlix— çon *se pren*, ne per qual manera sdevé, que los serrahins tenen e han tengut tan longament la santa Terra de Ultramar, en què J. Xr. fo nat e crucificat e sebullit?», Lull (*Merav.*, NCL. I, 129); «fo mot irat, en guisa que no volc menyar, e dix: —Osta com és *pres!*; çno són eu digne que-l paubre aya memòria de mi?», *VidesR*, 50v1 (per més que aquí és possible que hàgim de tallar els mots altrament: *com és pres*).

Modernament aquesta clàssica construcció s'ha anti-²³quat en cat. central, però encara roman viva en mall. i val., i crec haver-la sentida en cat. occid., on almenys la veiem en la cançó popular: «Aixís *ne pren* als fadrins / quan l'amor los desenganye» (parlar de Balaguer, reco. a Menargues), «Sant Cristo de Balaguer --- / aydeu als pobres fadrins --- / que festejau, - de festejà que us en sobra; / no us en *prengui* com a mi, - festejant una minyona: / l'hay festejada set anys - no m'hay vist cap hora bona» (reco. a Agramunt o Bellpuig), MilàF (*Romillo.*, 485, 381.4). En cobles mall.: «*me'n pren* com al qui s'abriga / abans de l'ennigulada: / abans d'esser-vos-ne anada, / l'enyorança ja em castiga», «vós sou que l'aigo teniu / per alegrar ma pressona, / i vos *ne pren* com as 'bril, / que cada gota en val mil, / i la mostra i no la dóna»; «*li pran* com a un vei qui ---», sentia jo a Estellencs, 1964; «així me n'ha *pres* a mi ---», AMAlcover (*B DLC* VII, 79). I en el Migjorn val.: «em *pren* com jo, que m'he fet massa vell» Polop (1963).

L'amplitud semàntica i fraseològica de *pendre*, en català medieval, és, en termes generals, una mica més ampla que en la llengua moderna, en la qual *agafar* rep més preferència: «deu hom fogir a massa gran familiaritat; --- jatsia que hom seglar ab alguna excusa --- puxa ---, l'om eclesiàstic --- és sens tota excusació envés Déu, si va requerent aytals familiaritats, --- car dóna a entendre que altra vegada vol caçar e *pendre* lo món que ha lexat, --- per tal que de sa religió --- faés breyll e parany a mils aferrar lo món, que d'abans no-l podia axí *pendre*», Eiximenis (*Terç* II, 61.23); «ajustats los majors juheus, feren venir --- saigs, e manaren que-l anassen a *pendre*», StVicentF (*Quar.*, 225.25), «qui acaça altre, per *prende'l*, derrere va» (*Quar.*, 300.41, variant insòlita, contradicta per tots els altres textos vicentins, i que convindria comprovar,⁶⁰

car es tracta d'una ed. sense gaire cura fonètica).

Faig algunes excepcions —per la importància del mot, i la considerable irregularitat de les seves formes conjugades—, a la norma de l'obra present de fer abstracció de les indicacions morfològiques. La forma del Pres. I havia estat, en el S. XIII, la resultant fonètica *jo pren* (general encara en oc. ant.), però en català ja comença de trobar-se *prenc*, assegurat per la rima, en algun pasatge de Cerverí: «Per què? —Car Déus hi venc <dins la Verge>. / Tan bona raisó *prenc*, / c'om qui tolre la-m vuyla ---» (*Maldit*, v. 214). Avui general a tot el domini lingüístic, llevat del *princ* ross.: «*princ* ambe la manilla!», Saisset (*Cat. d. Ross.*, 110). Fut. 6 *prindan* (cas ben rar), en una carta de GRÇaplana, veguer de Bna., al batlle de Tous (darrer terç del S. xv, NCL. IX, 73.18). Pròpies avui de les Illes són les formes en *i*: mall. *preniu* 'preneu', com en el proverbial «*Preniu* llum de Na Pintora»; o en el men. *preni'l* per 'pren-lo', AFerrer Ginart (*Rond. Men.*, p. 27). Però també han estat val. formes d'aquestes: «refrescar lo cor *prenint* ayre de defora», OPou (*ThPu.*, 288); «mudí de viure / --- / cercant la vida, / *prenint* la mida, / e l'exemplar, / de contemplar, / dels ermitans», JRoig (*Spill*, 15596). Antigament això es troba també en alguns textos que passen per haver estat escrits en la zona de dialecte oriental; p. ex. en el *Decam.*: «*prenint* part de la roba» x, § 8, 583.9f., i força sovint (x, § 2, 558.12 etc.), si bé també hi apareix *prenent* (x, § 6, 576.13). Aquestes formes en *i* són analògiques del verb contraposat *tenir*.

Ben poca fraseologia. *Pendre paciència* és la nostra locució estereotipada per 'mostrar-se pacient'; en contrast amb el cast. *tener paciencia*, fr. *avoir de la patience* (i el simple *patience* ellípticament: «*patience*, *patience*, *patience* dans l'azur: / chaque atome de silence ---», Paul Valéry). Ja en el S. XIV: «lo dit rey nostre pare, a gran inducció de la dita reyna --- atorgà de fer donació al infant En Ferrando --- de les viles de Xàtiva --- d'Algezira, de Morvedre ---. E a açò no *prengueren paciència* los dits locs --- ans --- volgueren lapidar los missatgers», Cròn. del Cerimoniós I, § 45 (p. 58.9). En castellà només trobem *tomar paciencia* en algun escriptor nav.-aragonès: «armándose de las armas que Christo manda, que es *tomar paciencia* en sus trabajos y adversidades ---» en el navarrès Julián de Medrano (*La Silva curiosa*, ed. 1608, p. 43.13).

Pendre's la llet (o *la sang* etc.) 'coagular-se'. Es fa bastant difícil d'explicar-se semànticament aquesta evolució del sentit de *PENDRE*. Potser cal pensar que es partí del part. *pres*, *presa*, i que aquest (analògicament al canvi de *mes/messa* en *mes/mesa*, *fes/fessa* en *fes/fesa*) ve del ll. *pressus*, *pressa*, participi de *PREMERE* 'comprimir, estrènyer (el recuit, el xerigot, la llet)', que era l'expressió clàssica de 'coagular-se, *pendre's*': «sunt nobis mitia poma, / castanea molles, et *pressi* copia lactis» (*Bucol.* I, 81). En català no en tinc notícia anterior a OPou, que ja oposa *pendre's* del Princ. (*BDC* XIX, 187) al *quallar-se* del P. Val. (*ThPu.*, 284).²

En el Principat, però, té extensió general, fins al cap